

Ympäristövaliokunta

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2026-2029

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2026-2029 (VNS 2/2025 vp): Asia on saapunut ympäristövaliokuntaan mahdollisen lausunnon antamista varten valtiovarainvaliokunnalle. Määräaika: 23.5.2025.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Atro Andersson, valtiovarainministeriö
- talouspäälikkö Tuula Pietilä, ympäristöministeriö
- neuvotteleva virkamies Satu Rantala, maa- ja metsätalousministeriö
- luontopalvelujohtaja Henrik Jansson, Metsähallitus
- johtava asiantuntija Minna Ojanperä, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- monimuotoisuusasiantuntija Liisa Toopakka, Suomen luonnonsuojeluliitto ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- liikenne- ja viestintäministeriö
- työ- ja elinkeinoministeriö
- Suomen Kuntaliitto
- Energiateollisuus ry
- Kohtuuhintaisten vuokra- ja asumisoikeustalojen omistajat - KOVA ry
- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- Rakennusteollisuus RT ry
- Suomen Vuokranantajat ry
- WWF Suomi

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Ympäristöministeriön hallinnonalan menokehys on noin 0,4 hallinnonalojen kokonaiskehyses-tä. Määrärahat kasvavat 180 miljoonaa euroa (71 prosenttia) kehyskauden 2026—2029 ensim-mäisenä vuotena verrattuna kuluvan vuoden talousarvioon, mutta kasvua selittää Valtion asunto-rahaston toimintojen siirto valtion budjettitalouteen. Muutoin valtion tuottavuusohjelma ja EU:n REPowerEU-rahoituksen päättyminen laskevat ennakoidusti toimintamenojen määrää useim-pien muiden hallinnonalojen tapaan. Valiokunta toteaa, että ympäristöministeriön hallinnonala on kaikkein pienin ja ilmasto- ja luontotavoitteiden saavuttaminen kehyskaudella edellyttääkin läpileikkaavasti kaikkien hallinnonalojen ja sektoreiden pitkäjänteistä yhteistyötä ilmasto- ja luontotavoitteiden saavuttamiseksi.

Luonnonsuojelu

Luonnonsuojelun määräraha ympäristöministeriön hallinnonalalla on noin 96—97 miljoonaa eu-roa vuodessa kehyskauden aikana. Itämeren ja vesien suojelussa jatketaan vesien- ja merenhoi-don toimenpideohjelmien toimeenpanoa ja panostetaan erityisesti Saaristomeren tilan parantami-seen. Valiokunta pitää tärkeänä, että vesiensuojeluun yleisesti suunnataan edelleen 16,7 miljoonaa euroa vuodessa kehyskaudella. Meriluonnon tilaa heikentää edelleen erityisesti rehevöitymi-nen. Itämeren ravinnepitoisuudet ovat vakiintuneet tai vähentyneet, mutta eivät vielä riittävästi ja erityisesti Saaristomeren tilaa on parannettava.

Valiokunta toteaa, että ns. fosforiasetuksen muutoksella jatketaan karjanlantapoikkeusta vuoden 2026 loppuun asti. Karjanlantapoikkeuksella sallitaan muuta fosforilannoitusta suuremmat lannoitusmäärät, kun lannoitteena käytetään pelkästään karjanlantaa, mutta poikkeusta ei kuitenkaan voi käyttää lähellä vesistöjä eikä pellolla, jonka fosforitaso on jo valmiiksi korkea. Poikkeuksen talous- ja ympäristövaikutuksista tehdään arviointi. Valiokunta pitää arviointia ko-konaiskuormituksen arvioinnin kannalta olennaisena, sillä ilmastonmuutoksen myötä leudot ja sateiset talvet lisäävät ravinnevalumia Itämereen ja vaikeuttavat rehevöitymisen vähentämistä-voitteiden saavuttamista. Kehysriihikirjauksen mukaan hallitus edistää investointeja biokaasun tuotantoon, joilla voidaan muuttaa orgaaninen jäte kestäväksi energiaksi ja samalla vähentää ra-vinnekuormitusta vesistöissä. Biokaasun tuotanto edistää kiertotaloutta ja parantaa alueellista ra-vinnetasapainoa kierrättämällä ravinteita jätteestä ja lannasta.

Luonnon monimuotoisuutta koskevien tavoitteiden saavuttamisen kannalta on tärkeää, että luon-nonsuojelun määrärahoja suunnataan edelleen METSO- ja Helmi-ohjelmien toteutukseen sekä EU:n biodiversiteettistrategian tavoitteisiin. Kansallisen luonnon monimuotoisuuden strategian valmistelu on kesken ja sen loppuunsaattaminen tärkeää. Yksityisten metsänomistajien omista-mien arvokkaiden metsäkohteiden suojelua jatketaan vapaaehtoisuuteen perustuen METSO-oh-jelman kautta. METSO-ohjelma ja Helmi-elinympäristöohjelma ovat keskeisiä luonnon moni-muotoisuuden tilan parantamiseen tähtääviä instrumentteja. Jos ohjelmilla suojellaan hiilirikkai-ta kohteita, jotka ovat myös luonnon monimuotoisuuden osalta rikkaita, voidaan ylläpitää saman-aikaisesti sekä hiilivarastoa että monimuotoisuutta monin tavoin. Perinnebiotooppien suojelu maataloudessa osana maatalouden ympäristöohjelmaa on hyvä esimerkki siitä, miten monimuo-

Valiokunnan lausunto YmVL 11/2025 vp

toisuuden suojeleminen, ilmastonmuutoksen hillintä ja ilmastonmuutokseen sopeutuminen liittyvät toisiinsa. Monihiyötyiseen toimintaan on tärkeää panostaa riittävästi tunnistaen se, että perinnebiotooppien aktiivinen hoitaminen on edellytys niissä elävälle runsaimmalle mutta uhanalaistuneelle lajistolle.

Ennallistamistoimia tuetaan osaltaan Helmi- ja METSO-ohjelmien mukaisin toimenpitein. Valmisteilla olevan ennallistamisasetuksen mukaisen toimenpidesuunnitelman rahoitus ei sisälly julkisen talouden suunnitelmaan, vaan siitä päätetään myöhemmin. Julkisen talouden suunnitelmassa Suomen ympäristökeskukselle ja Luonnonvarakeskukselle osoitetaan 8 miljoonaa euroa hiilinielujen ja hiilivarastojen laskennan kehittämiseen havainnointijärjestelmän kautta. Valiokunta pitää menetelmäkehittämistä välttämättömänä, jotta vaikutusarviot voidaan tehdä laadukkaasti ja valita parhaiten soveltuvat toimenpiteet. Myös luontoarvomarkkinoiden syntyminen täytyy varmistaa. Valiokunta pitää tavoiteltavimpina sellaisia keinoja, joilla voidaan samanaikaisesti vähentää päästöjä, vahvistaa nieluja ja tukea luonnon monimuotoisuutta. Olennaista on vähentää luonnon monimuotoisuuteen kohdistuvia paineita, edistää luonnonvarojen kestäväää käyttöä ja monimuotoisuuden huomioon ottavaa biotaloutta.

Tuoreen Helmi-ohjelman arvioinnin mukaan ohjelma on onnistunut hyvin tavoitteissaan ja jo käynnistyneistä toimenpiteistä yli puolet on edennyt siten, että asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa nykyisellä vauhdilla vuoteen 2030 mennessä. Noin kolmanneksessa tavoitteista ollaan hie- man jäljessä ja 15 prosentissa tavoitteista merkittävästi jäljessä. Nopeimmin ovat edenneet muun muassa soiden ennallistaminen ja metsäisten elinympäristöjen ennallistamis- ja hoitotoimet, joista monet toimenpiteistä ovat kohdistuneet valtion maille. Tavoitteiden saavuttamista hidastavia tekijöitä haastavat tulevinä vuosina määrärahatason lasku ja uudistukset valtionhallinnossa.

Ennallistamistavoitteisiin voidaan vastata myös metsittämisellä. Julkisen talouden suunnitelmassa osoitetaan metsäpinta-alan laajentamiseen lisärahoitusta 4,0 miljoonaa euroa vuodelle 2027 (mom. 30.40.47). Tuki mahdollistaa avustusten maksamisen maanomistajille, jotka metsittävät maatalouskäytön ulkopuolelle jääneitä peltolohkoja ja turvetuotannosta poistuneita suonpohjia sekä ohutturpeisten, heikkotuottoisten peltojen metsittämisen. Metsittämisellä voidaan vastata myös EU:n ennallistamistavoitteisiin. Kokonaisuutena maatalouden ja maankäyttösektorin il- mastotoimiin (metsäpinta-alan laajentaminen, metsätuhojen ennaltaehkäisy, metsälannoituksen edistäminen ja) panostetaan yhteensä 14,9 miljoonaa euroa vuosien 2026 ja 2027 aikana.

Viitaten ilmastovuosikertomuksesta antamaansa mietintöön (YmVM 2/2025 vp—K 16/2024 vp) valiokunta pitää ilmastopolitiikan tavoitteiden saavuttamisen kannalta keskeisenä keinona pääs- töjen vähentämistä ja erityisesti päästökauppaa, mutta myös nielujen vahvistaminen on tärkeää. Laadukkaalla ja oikea-aikaisella metsänhoidolla on merkitystä sovitettaessa yhteen puun saata- vuus metsäteollisuuden tarpeisiin ja hiilinielujen vahvistaminen. Suomen metsät toimivat yhä hii- linieluna, mutta ne eivät ole nettohielu. Maataloudessa päästövähennyksiä arvioidaan saavutetta- van helpoimmin turvepelloilla. Kustannustehokkaimpia toimia ovat ruokohelven tai muun kos- teikkoviljelykasvin viljely ja turvemaan nurmiviljely korotetulla pohjaveden tasolla sekä bio- kaasun ja kierrätyslannoitevalmisteiden osuuden lisääminen.

Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitus esittää monipuolisesti keinoja maankäyttösektorin nielu- haasteen ratkaisemiseen energia- ja ilmastostrategian ja keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitel-

Valiokunnan lausunto YmVL 11/2025 vp

man laadinnan yhteydessä. Keskeinen on myös maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman arviointi, joka on aloitettu 14.5.2025 toimien ajantasaisuuden ja uusien toimien tarpeen tarkastelulla. Lokakuun loppuun mennessä valmistuvia tuloksia hyödynnetään ilmastolain mukaisen maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman väliarvion laatimisessa, joka tehdään kuluva vaalikauden aikana. Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman päämääränä on kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti edistää maankäytön, metsätalouden ja maatalouden päästöjen vähentämistä, nielujen aikaansaamien poistumien vahvistamista sekä sopeutumista ilmastomuutokseen.

Puhtaan siirtymän edistäminen

Hallituksen tavoitteena on varmistaa, että Suomi saavuttaa hiilineutraaliuden viimeistään vuonna 2035 ja etenee sen jälkeen hiileneutraaliuuteen siten, että se ei omilla päätöksillään tai politiikkatoimillaan nosta kansalaisten arjen kustannuksia tai heikennä elinkeinoelämän kilpailukykyä. Julkisen talouden suunnitelmaan sisältyvät hiilineutraaliutta edistävät määrärahat on jaettu vihreän siirtymän osalta keskeisiin teemakokonaisuuksiin. Yhteensä julkisen talouden suunnitelmassa hiilineutraaliuteen liittyviä tavoitteita edistetään noin 2,4 miljardilla eurolla vuonna 2026 siten, että taso laskee noin 1,6 miljardiin euroon vuonna 2029. Vuoden 2026 määrärahasoaa korottavat Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman mukaiset rahoitukset, jotka pääsääntöisesti päättyvät vuonna 2026.

Valiokunta toteaa, että puhtaan siirtymän toteutumisesta on tärkeää huolehtia siitä, että yritysten investointi- ja toimintaympäristö pysyy kannustavana ja ennustettavana. Julkisen talouden suunnitelmassa on olennaista, että heikossa talouden tilanteessa panostetaan kasvun edellytyksiin. Valiokunta pitää olennaisena johdonmukaista linjaa, jonka mukaisesti julkisen talouden suunnitelmassa vahvistetaan sitoutuminen ilmastolain tavoitteeseen saavuttaa hiilineutraalius viimeistään vuonna 2035.

Julkisen talouden suunnitelmassa tutkimus- ja tuotekehitysrahoitusta nostetaan hallitusohjelman ja T&K-rahoituslain tavoitteiden mukaisesti niin, että kansallisten tutkimus- ja tuotekehitysinvestointien osuus bruttokansantuotteesta nousee 4 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä. Tutkimus- ja tuotekehitysrahoitusta nostetaan yli miljardilla eurolla hallituskauden aikana. Lisäksi energiasiirtymän T&K-toiminnan vauhdittamiseen kohdennetaan yhteensä 40 miljoonaa euroa Business Finlandin T&K-valtuudesta ja Suomen Akatemian valtuudesta vuosina 2026–2029. Valiokunta korostaa, että näiden lisäksi myös uuden teknologian kaupallistamiselle ja demonstraatiohankkeille on tärkeä kohdentaa määrärahoja.

Julkisen talouden suunnitelman mukaan hiilineutraaliutta ja vihreää siirtymää liikenteessä edistävät määrärahat ovat vuonna 2026 yhteensä 389,2 miljoonaa euroa, vuonna 2027 yhteensä 330,1 miljoonaa euroa, vuonna 2028 yhteensä 310,1 miljoonaa euroa ja vuonna 2029 yhteensä 149,32 miljoonaa euroa. Näihin summiin sisältyy raideliikennehankkeita, julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostoja ja kehittämisen määrärahoja sekä kävelyn ja pyöräilyn edellytysten parantamisen määrärahoja. Näillä voidaan odottaa olevan myönteisiä ilmastovaikutuksia siltä osin, kun ne edistävät kulkutapasiirtymää. Valiokunta toteaa, että vähäpäästöiseen liikkumiseen ja liikenteen energiamurrokseen liittyviä toimia tehdään usealla hallinnonalalla, joten näitä on tarkasteltava kokonaisuutena.

Valiokunnan lausunto YmVL 11/2025 vp

Julkisen talouden suunnitelmaan sisältyy uutena toimena EU:n laajuisen polttoaineiden jakelijoiden päästökaupan käynnistyminen vuonna 2027. Ennen päästökauppatulojen tulouttamista jäsenvaltioille niistä otetaan osuus EU:n sosiaaliseen ilmastorahastoon, jonka käytöstä jäsenvaltioiden on linjattava kansallisessa sosiaalisessa ilmastosuunnitelmassa. Suunnitelmiin on sisällytettävä tieliikenteen ja rakennusten erillislämmityksen vähähiilistymistä edistäviä ja energia- ja liikenneköyhyyden riskiä vähentäviä toimia. Suomen suunnitelmaa valmistellaan parhaillaan ympäristöministeriön johdolla.

Valiokunta korostaa, että kannustimilla luopua lämmitykseen käytettävistä fossiilisista polttoaineista ja edistämällä polttoon perustamattomien energialähteiden käyttöä edistetään samalla energiaomavaraisuutta. Pientalojen öljy- ja kaasulämmityksestä luopumisen ja kaukolämpöön liittymisen tuet, asuinrakennusten energia-avustukset ja matalalämpöiseen kaukolämpöön myönnettävät avustukset edistävät myös fossiilisista polttoaineista irtautumista ja energiatehokkuutta ja siten puhdasta siirtymää.

Luvituksen sujuvoittaminen

Valiokunta on johdonmukaisesti tukenut ympäristöluvituksen sujuvoittamishankkeita vähähiilistymisen edistämiseksi tarvittavien investointien houkuttelemiseksi Suomeen korostaen samalla, että hallinnon sujuvoittamistoimet eivät saa vaarantaa ympäristönsuojelun korkeaa tasoa ja että kansalaisten osallistumisoikeus ympäristöään koskevaan päätöksentekoon turvataan. Ympäristölupamenettelyä on viime vuosina sujuvoitettu osauudistuksin esimerkiksi lupavelvollisuutta keventämällä, menettelyjä yhteensovittamalla ja sähköisiä menettelytapoja kehittämällä. Asioita on myös keskitetty hallinnossa tiettyihin yksiköihin asiantuntemuksen parantamiseksi.

Valtion aluehallintouudistuksella toteutettava valtakunnallisen Lupa- ja valvontaviraston perustaminen, sen toimeenpanohanke, sähköisen lupajärjestelmän kehittäminen ja hallituksen esitys ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa (HE 41/2025 vp) muodostavat merkittävän kokonaisuudistuksen, joka yhdenmukaistaa ja sujuvoittaa ympäristölupakäsittelyä. Tehtävien kokoaminen yhteen lupa-, ohjaus- ja valvontaviranomaiseen parantaa toiminnan sujuvuutta, ja merkittäviä synergiaetuja saavutetaan sillä, että lupa- ja valvontatehtävät ovat hallinnollisesti samassa viranomaisessa.

Aluehallintouudistus on itsessään kustannusneutraali eikä sillä pyritä erityisesti kustannussäästöihin. Uudistuksella kuitenkin toteutetaan osaltaan jo päätettyjä säästötoimia. Ympäristötehtävien kokoaminen yhteen valtakunnallisesti toimivaltaiseen virastoon parantaa mahdollisuuksia hyödyntää voimavaroja ja asiantuntemusta koko maassa tarkoituksenmukaisella ja tehokkaalla tavalla. Valtakunnallisen viraston malli mahdollistaa resurssien joustavamman kohdentamisen ja työn tasaisemman jakautumisen. Toimintatapojen muutoksen saavuttaminen edellyttää kuitenkin uudessa Lupa- ja valvontavirastossa toiminnan ja prosessien johtamisen määritietoista kehittämistyötä ja resurssien varmistamista kehittämiselle. Siksi on tärkeää edistää investointeja käytäjälähtöisten lupaprosessien ja digitaalisten asiointipalvelujen kehittämiseen.

Valiokunta korosti hallintovaliokunnalle aluehallintouudistuksesta antamassaan lausunnossa (YmVL 4/2025 vp—HE 13/2025 vp) sen merkitystä, että mittakaavaltaan huomattavan uudistuksen toteuttamiseen varmistetaan riittävät resurssit. Yhden luukun palveluja koskevassa hallituk-

Valiokunnan lausunto YmVL 11/2025 vp

sen esityksessä (HE 41/2025 vp) arvioidaan, että pelkästään uusien EU-säädösten (kriittisten raaka-aineiden asetus, nettonollateollisuuden asetus ja RED III -direktiivi) edellyttämä yhteyspisteviranomainen sekä ehdotettu EU-säädösten etusija edellyttää arvion mukaan 14 htv (1,12 miljoonaa euroa/v) lisätarpeen resursseihin. Uudessa Lupa- ja valvontavirastossa yhteyspisteviranomaisen tehtävien hoitamiseen resurssitarpeeksi on arvioitu 9 htv ja EU-säädösten etusijamenettelyyn 5 htv.

Valiokunta pitää erittäin hyvänä, että hallitus on sopinut kehysriihessä 23.4.2025 julkisen talouden suunnitelman yhteydessä, että uuden lupaviranomaisen perustamisen yhteydessä sille turvataan riittävät resurssit. Linjaus on hyvin tärkeä nykyisessä taloustilanteessa, jossa valtionhallinnon toimintamenoihin kohdistuu vähennyspainetta. Resurssitarpeen arvioinnissa on myös otettava huomioon, että jos osakin Suomeen suunnitelluista, toivotuista puhtaan siirtymän investointisuunnitelmista toteutuu, kasvavan lupahakemusmäärän sujuva eteneminen edellyttää riittäviä resursseja myös ympäristöhallinnossa. Lupa- ja valvontaviraston aloittaessa toimintansa luvituksen toimintakyvyn, yhteyspisteviranomaisen toiminnan ja etusijamenettelyn sujuvan jatkon varmistamiseksi arvioidaan tarvittavan määrärahaista lisämäärärahaa erityisesti 2026—2027, mikäli kustannusvastaavuutta ei pystytä nostamaan riittävästi resurssien turvaamiseksi. Lisämäärärahan tarpeeksi on arvioitu vuodelle 2026 4,1 miljoonaa euroa ja vuodelle 2027 5,1 miljoonaa euroa. Hallitus varmistaa Lupa- ja valvontaviraston riittävät resurssit ja lisärahoituksen talousarvion yhteydessä ottaen huomioon kustannusvastaavuuden nostamisen tilanteen ja sen arvioidut vaikutukset. Ympäristöministeriö arvioi lisäksi Lupa- ja valvontaviraston lupamenettelyjen voimavarojen tilanteen vuoden 2027 aikana.

Valtion asuntorahaston toimintojen siirto valtion budjettitalouteen

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toiminta siirtyi 1.3.2025 ympäristöministeriön yhteyteen perustettuun Valtion tukeman asuntorakentamisen keskuksen (Varke). Valtion asuntorahaston toiminta päättyy vuoden 2025 lopussa, ja rahastosta aiemmin myönnettyt tuet ja valtuudet siirtyvät valtion talousarvioon vuodesta 2026 alkaen. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen -luvun määrärahoja nostaa siten vuodesta 2026 alkaen Valtion asuntorahaston toimintojen siirtäminen valtion talousarvion momenteille. Määrärahoja laskee vuodesta 2027 eteenpäin yhteisöjen korkotukimaksujen väheneminen.

Valtion tukemaan asuntotuotantoon myönnetään uutta valtuutta yhteensä 1,208 miljardia euroa vuosittain kehyskaudella, josta 1 miljardi euroa on asuntotuotannon korkotukilainojen hyväksymisvaltuutta. Suomessa aloitettiin vuonna 2024 noin 17 600 asuntoa, joista ARA-asuntoja noin 9 140 ja vapaarahoitteisia asuntoja 8 460. Vapaarahoitteisista asunnoista noin puolet on omistus-asuntoja, jotka myydään suoraan kuluttajille. Vapaarahoitteisista asunnoista noin 3 900 on omakotitaloja. Vuonna 2025 arvioidaan aloitettavan 20 000 asunnon rakentaminen. VTT:n Asuntotuotantotarve 2025—2045 -selvityksen mukaan Suomeen tarvitaan yli 35 000 uutta asuntoa vuosittain, eli yhteensä noin 700 000 asuntoa vuoteen 2045 mennessä. Jos kehitys etenee maltillisemmän trendiennusteen mukaan, määrä on silti noin 31 000 asuntoa vuodessa.

Rakennustuotanto on historiallisen matalalla tasolla, mutta rakennusinvestoinnit eivät enää supistu. Rakennusteollisuuden ennuste kaikille rakentamisen lajeille on tänä vuonna positiivinen, mut-

Valiokunnan lausunto YmVL 11/2025 vp

ta kasvu käynnistyy varovaisesti. Hallitus pyrkii parantamaan asuntomarkkinoiden toimivuutta linjauksillaan, joilla puretaan asuntorahoituksen sääntelyä.

Valiokunta toteaa, että erityisryhmien investointiavustuksilla tuetaan heikoimpien ryhmien asuntotarjonnan parantamista 15 miljoonalla eurolla vuosittain. Koska hallituksen kehysriihipäätöksen mukaisesti erityisryhmien avustusvaltuudesta turvataan vammaisten ja pitkäaikaisasunnottomien asumiseen liittyvät investointikohteet, sillä ei siten ole kuitenkaan mahdollista käynnistää juuri lainkaan uutta asuntotuotantoa muille erityisryhmille.

Hallituksen tavoitteena on poistaa pitkäaikaisasunnottomuus vuoteen 2027 mennessä. Asunnottomuuden poistamisen tavoitteesta on vallinnut jo pitkään laaja poliittinen yhteisymmärrys. Asunnottomien määrä on trendinomaisesti ja lähes suoraviivaisesti vähentynyt 1980-luvulta alkaen, mutta nyt asunnottomuus on kääntynyt kasvuun. Tavoitteeseen pyritään pitkäaikaisasunnottomuuden poistamisen ohjelmalla, jonka rahoitukseen osoitetaan seuraavien kahden vuoden aikana yhteensä 10 miljoonaa euroa. Hanketyö käynnistyy talven ja kevään aikana yhdeksässä suurimmassa kaupungissa ja hyvinvointialueella. Ohjelmassa rahoitetaan kaupunkien ja hyvinvointialueiden yhteishankkeita, joissa kehitetään yhteisiä rakenteita ja toimintamalleja pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseksi. Hankkeissa korostuvat erityisesti pitkäaikaisasunnottomille suunnatut sosiaali- ja terveystalvelut ja niiden kehittäminen. Asunnottomuuden syyt ovat moninaisia, ja sen ratkaiseminen on haastavaa, vaatien asunnon lisäksi usein monipuolisia sosiaali- ja terveystalveluita ja tukea taloudenhallintaan.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Ympäristövaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto YmVL 11/2025 vp

Helsingissä 23.5.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Krista Mikkonen vihr
varapuheenjohtaja Pinja Perholehto sd
jäsen Pauli Aalto-Setälä kok
jäsen Marko Asell sd
jäsen Noora Fagerström kok
jäsen Eveliina Heinäluoma sd
jäsen Petri Huru ps
jäsen Vesa Kallio kesk
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Johan Kvarnström sd
jäsen Jorma Piisinen ps
jäsen Tere Sammallahhti kok
jäsen Sara Seppänen ps
jäsen Saara-Sofia Sirén kok
varajäsen Ari Koponen ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos

Valiokunnan lausunto YmVL 11/2025 vp
Eriävä mielipide 1 / sd

Eriävä mielipide 1

Perustelut

Yleistä

Ympäristöministeriön hallinnonalan määrärahat kasvavat 180 miljoonaa euroa (71 prosenttia) kehyskauden 2026—2029 ensimmäisenä vuotena verrattuna TA 2025:een. Syynä kasvulle on Valtion asuntorahaston toimintojen siirtäminen valtion budjettiin. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen (Ara) siirto on täysimääräisesti mukana YM:n toimintamenoissa momentilla Yhdykunnat, rakentaminen ja asuminen vuodesta 2026 alkaen.

SDP on kritisoinut päätöstä lakkauttaa Valtion asuntorahasto ja tulouttaa sen varoja muihin budjettitalouden kohteisiin, kuten investointeihin. Valtion asuntorahasto on ollut tärkeä kohtuuhintaisen asuntorakentamisen ja etenkin matalasuhdanteessa käytetty vastasyklisen talouspolitiikan väline, jolla on voitu kiihdyttää asuntotuotantoa ja korjausrakentamista taloustilanteen niin vaatiessa. Jatkossa tämä väline ei ole enää käytössä, kun rahasto lakkautetaan ja siirretään budjettitalouden piiriin. Uhkana on asuntopolitiikan luisuminen yhä enemmän pelkästään markkinaehtoisen tuotannon varaan ja kohtuuhintaisten asuntojen määrän väheneminen.

Ilmasto- ja ympäristöpolitiikka

Pääministeri Orpon hallitusohjelman linjaus, että Suomi sitoutuu ilmastolain tavoitteisiin, on toistettu jälleen julkisen talouden suunnitelman yhteydessä. Tämä on tietenkin hyvä asia. Hallituskauden ollessa puolivälissä tekoja ilmastonmuutoksen ja luontokadon hillitsemiseksi odotetaan edelleen.

Ilmastotoimiin ei osoiteta uusia määrärahoja eikä muitakaan toimia julkisen talouden suunnitelmassa tai kehysriihen kirjauksissa.

Luontokadon torjuntaan osoitetut määrärahat ovat niin ikään riittämättömät ja esimerkiksi METSO- ja Helmi-ohjelmille osoitettu 1,75 miljoonan euron lisärahoitus ei turvaa EU:n ennallistamisasetuksen velvoitteiden saavuttamista. Hallitus ei ole vielä antanut lakisääteistä kansallista luonnon monimuotoisuusstrategiaa.

On toki hyvä, että hiilinielujen ja hiilivarastojen laskennan kehittämiseen osoitetaan julkisen talouden suunnitelmassa 8 miljoonaa euroa ja että maatalouden ja maankäyttösektorin ilmastotoimiin (metsätuhojen ennaltaehkäisy, metsälannoituksen edistäminen ja metsäpinta-alan laajentaminen) kohdennetaan yhteensä 14,9 miljoonaa euroa vuosien 2026 ja 2027 aikana. Panokset ovat tärkeitä mutta eivät riittäviä.

SDP on useaan kertaan esittänyt, että valtioneuvoston tulisi vielä tällä hallituskaudella päivittää maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma (MISU) sekä ottaa käyttöön nieluja vahvistavia toimia, kuten maankäytön muutosmaksu ja puupohjaisten polttoaineiden maltillinen vero. Lisäksi tulisi säätää kansallinen luontolaki, päivittää metsälaki nieluja ja monimuotoisuutta vahvistavaan suun-

Valiokunnan lausunto YmVL 11/2025 vp
Eriävä mielipide 1 / sd

taan, lisätä liikenteen- ja asumisen ilmastotoimia esimerkiksi tukemalla vähäpäästöistä liikkumista ja kotitalouksien energiaremontteja ja nostaa biopolttoaineiden jakeluvetoa. Haasteet maankäyttösektorin sekä taakanjakosektorin ilmastotoimien etenemisessä ovat suuret, mutta ratkaisuja on myös olemassa.

Hallitus tekee jatkuvasti päätöksiä, joilla ilmastopoliittisiin tavoitteisiin pääsemistä vaikeutetaan. Yksi tällainen on kehysriihipäätöksessä esitetty tuulivoimaloiden korkeuteen sidottu etäisyyssääntely (8 x tuulivoimalan korkeus) rajoittaa merkittävästi kuntien mahdollisuutta kaavoittaa alueita tuulivoimaa varten erityisesti eteläisessä Suomessa. Vihreä siirtymä ei ole mahdollinen ilman riittävää päästöttömän energian tuotantoa.

Lisäksi lupahallinnon sujuvoittamisen tavoitteet ilman riittävää lisärahoitusta viranomaisille, kuten uudelle lupa- ja valvontavirastolle, uhkaa vesittää uudistuksen myönteiset vaikutukset investointien nopeuttamiseksi.

Asuntopoliitiikka

Valtion tukemaan asuntotuotantoon myönnetään uutta valtuutta yhteensä 1,208 miljardia euroa vuosittain kehyskaudella, josta 1 miljardi euroa on asuntotuotannon korkotukilainojen hyväksymisvaltuutta. Korkotukilainavaltuuksien määrää voidaan pitää riittämättömänä. Rakennusala kärsii edelleen vaikeimmasta lamastaan sitten 1990-luvun, ja uusia asuntoja rakennetaan alle arvioitun asuntotuotantotarpeen, kun esimerkiksi vuonna 2026 odotetaan käynnistyvän noin 26 000 uuden asunnon rakentamisen, mikä on edelleen 5 000—10 000 asuntoa alle VTT:n esittämän vuosittaisen asuntotuotantotarpeen.

Samaan aikaan kohtuuhintaisista asunnoista etenkin kasvukeskuksissa on pula. SDP:n mielestä valtuutta tulisi nostaa ja lisätä erityisesti 40 vuoden korkotukimallilla tehtävää asuntotuotantoa. Nyt selonteossa esitetyllä korkotukilainojen myöntämisvaltuudella ei pystytä rakennuttamaan kohtuuhintaisia asuntoja kysyntää vastaavasti. Etenkin, kun samaan aikaan leikataan myös erityisryhmien investointiavustusta, ja on päätetty lakkauttaa kokonaan uusien asumisoikeusasuntojen rakentaminen.

SDP pitää asuntopoliittisesti eikä myöskään suhdannepoliittisesti järkevänä asumisoikeusasuntojen uudistuotannon lopettamista. Asumisoikeusasunnot ovat suosittu asumismuoto etenkin kasvukeskuksissa ja välimallin asumista tarvitaan lisää, ei vähemmän.

Erityisryhmien investointiavustus

Vuosien 2025—2028 JTS:n mukaan erityisryhmien investointiavustusvaltuuden tasoa lasketaan 43 miljoonasta eurosta 15 miljoonaan euroon vuodessa vuosina 2025—2028 siten, että vammaisten asumiseen liittyvien investointikohteiden rahoitus turvataan. Leikkauspäätös on raju ja etenkin opiskelija-asuntojen, mielenterveyskuntoutujien, ikääntyneiden ja pitkäaikaisasunnottomien asuntojen rakentamisen näkökulmasta kohtuuton. Lisäksi se heikentää rakennusalan tilannetta entisestään, sillä noin kolmannes kaikesta valtion tukemasta asuntotuotannosta on ollut erityisryhmille suunnattua. Vuonna 2023 erityisryhmien investointiavustusvaltuus oli 120 miljoonaa euroa, ja sitä ennen valtuuden taso oli keskimäärin noin 90 miljoonaa euroa vuodessa. Valtion tu-

Valiokunnan lausunto YmVL 11/2025 vp
Eriävä mielipide 1 / sd

keman asuntorakentamisen keskukseen on saapuneena hakemuksia erityisryhmien asuntohankkeista noin 110 miljoonan euron edestä. Noin 55 prosentilla näistä hankkeista on olemassa jo lainavaraus ja avustusvaraus.

Koska hallituksen kehysriihipäätöksen mukaisesti erityisryhmien avustusvaltuudesta turvataan vammaisten asumiseen liittyvät investointikohteet, avustusvaltuudesta jää käytännössä hyvin vähän jäljelle muiden erityisryhmien asuntotuotantoon. Tämä tarkoittaa, ettei investointiavustuksella voida käytännössä käynnistää juuri lainkaan uutta asuntotuotantoa esimerkiksi ikääntyneille, mielenterveys- ja päihdekuntoutujille, opiskelijoille tai asunnottomille. Myös yhteisöllisen senioriasumis- ja palveluasuntohankkeiden rakentaminen ilman riittävää avustusta vaikeutuu.

Pitkäaikaisasunnottomat tarvitsevat asuntoja ja tukea

Asunnottomuus ei poistu juhlapuheilla vaan työllä, josta Suomessa on pitkä ja onnistunut kokemus. Orpon hallituksen asunto- ja sosiaalipolitiikan myötä asunnottomuus on jälleen kääntynyt nousuun, ja häätöjen määrä on lisääntynyt hälyttävästi. Hallituksen tavoitteena on poistaa pitkäaikaisasunnottomuus vuoteen 2027 mennessä. Tavoitteeseen pyritään pitkäaikaisasunnottomuuden poistamisen ohjelmalla, jonka rahoitukseen osoitetaan seuraavien kahden vuoden aikana yhteensä 10 miljoonaa euroa. Asunnottomuus ei poistu ilman kohtuuhintaisia asuntoja, joten kohtuuhintaisen valtion tukeman asuntotuotannon rooli on avainasemassa asunnottomuuden poistamisessa. Lisäksi asumisneuvonnan kaltainen ennaltaehkäisevä työ on ensiarvoisessa asemassa asunnottomuuden poistamiseksi, ja asumisneuvonnan tuen puolittaminen on epäonnistunut päätös, joka lisää asunnottomuutta.

Nuorten asumista on vaikeutettu kohtuuttomasti

Hallituksen päätökset etenkin nuorten näkökulmasta ovat tällä hallituskaudella olleet kovia. Asumistukien leikkaukset, opiskelija-asuntojen rakentamisen loppuminen, varainsiirtoverovelvollisuuden palauttaminen ensiasunnon ostajille ja kunnianhimon ja kesken jäänyt ASP-lainauudistus kohdistuvat kaikki nuoriin, jotka haaveilevat ensimmäisestä omasta kodista.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 23.5.2025

Pinja Perholehto sd
Marko Asell sd
Johan Kvarnström sd
Eveliina Heinäluoma sd

Valiokunnan lausunto YmVL 11/2025 vp
Eriävä mielipide 2 / kesk

Eriävä mielipide 2

Perustelut

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen Julkisen talouden suunnitelmassa (JTS) jatkuu ennätysmäinen velanotto, eikä suunnitelmassa ole onnistuttu tekemään valintoja ja tarvittavia uudistuksia, joilla saavutettaisiin edes hallitusohjelmassa määritetyt ilmasto- ja luontotavoitteet.

Valtiontalouden alijäämää on lähdetty taklaamaan lukuisilla leikkauksilla. Leikkaukset osuvat edelleen samoille ihmisille ja alueille. Puoliväliriihessä hallitus teki lisäksi merkittäviä valtion tuloja vähentäviä veropäätöksiä, joiden hyöty kohdistuu suurituloisiin palkansaajiin ja lähinnä suuriin yrityksiin. Kasvu- ja tuottavuustoimet ovat edelleen vähäisessä roolissa, eivätkä kohdistu tasapuolisesti eri osiin maata ja erityyppisiin yrityksiin. Itäinen Suomi jää lähes kokonaan oman onnensa nojaan.

Julkisen talouden suunnitelmassa olisi pitänyt pystyä tekemään selkeämpiä valintoja, jotta rahoitus suuntautuisi aidosti vaikuttaviin kohteisiin ja jotta koko Suomi tulisi huomioiduksi. Nyt tuleville sukupolville jää ilmasto- ja luontokriisin ratkaisemisen lisäksi myös massiivinen velkataakka.

Leikkaukset

Ympäristöministeriön hallinnonalalle kohdistuvat merkittävät leikkaukset jatkuvat. Ympäristöministeriön hallinnonalalla on tehtäviä, joita sen tulee kyetä suorittamaan tasapuolisesti koko maassa sekä maan rajojen yli. Erityisesti huolta herättää se, miten viranomaisresurssit riittävät ympäristölainsäädännön vaatimien ympäristölupien asianmukaiseen ja nopeaan käsittelyyn. Tämä korostuu erityisesti uuden Lupa- ja valvontaviraston perustamisen ja aluehallinnon uudistuksen yhteydessä.

Aluehallintouudistukseen sisältyy riski maakuntien mahdollisuuksien heikkenemisestä huolehtia alueensa elinvoimasta. Paikallista päätösvaltaa pitää vahvistaa, jos halutaan, että toimilla on yleinen hyväksyntä. Hallituksen esitys ei vaikuta tukevan vahvoja paikallisia elinvoimakeskuksia vaan jatkaa keskittävää politiikkaa. Päätöksiä tulevat enenevässä määrin tekemään sellaiset ihmiset, joilla ei ole riittävää paikallistuntemusta. Aito alueellinen läsnäolo on edellytys laadukkaalle ja saavutettaville viranomaispalveluille, jotta ympäristöministeriön hallinnonalalle kuuluvat tehtävät tulevat hoidettua tasapuolisesti ja tehokkaasti.

JTS nostaa esiin huolen siitä, pystyykö ministeriö suoriutumaan sille kuuluvista tehtävistä ja velvollisuuksista rajusti pienenevillä määrärahoilla.

Vesienhoito

Hallitus panostaa merkittävästi Saaristomeren kunnon parantamiseen, mutta samaan aikaan sisävesien ja muun Itämeren tilasta huolehtimisen varat vähenevät. Sisävesien ja muun Itämeren ti-

Valiokunnan lausunto YmVL 11/2025 vp
Eriävä mielipide 2 / kesk

lasta huolehtiminen ei hallituksen mielestä ole edelleenkään yhtä tärkeää kuin Saaristomeren huonon tilan parantaminen.

Saaristomeri on suojelunsa ansainnut, mutta samalla rahojen kohdentaminen vain Lounais-Suomen rannikolle on yksi leikkaus lisää itäiselle Suomelle. Suomessakaan puhtaat sisävesistöt eivät ole itsestäänselvyys.

Luonnonsuojelu

Kun vapaaehtoinen suojelu vähenee, pakottava normiohjaus voi lisääntyä. Helmi- ja METSO-elinympäristöohjelmat vahvistavat Suomen luonnon monimuotoisuutta ja turvaavat luonnon tarjoamia elintärkeitä ekosysteemipalveluja. Samalla hillitään ilmastonmuutosta ja edistetään siihen sopeutumista. Molemmat ohjelmat pohjautuvat vapaaehtoisuuteen ja ovat osoittautuneet menestyksiksi. Vapaaehtoisuus on ollut merkittävä tekijä siinä, että ohjelmista on tullut suosittuja ja mallilla on hyvä jatkaa.

Julkisen talouden suunnitelma ei pysty takaamaan riittäviä resursseja vapaaehtoiseen suojeluun ja riskin niin sanotun harmaan suojelun osalta on olemassa. Siksi on olennaista, että hallitus jouduttaa yksityisen kompensatiomarkkinan syntymistä.

Korjausrakentaminen ja energia-avustukset

Suomen asuntorakentamisen näkymät jatkuvat heikkoina. Rakennusala tarvitsee nopeasti tukea. Korjausrakentamisen määrärahoista leikkaaminen oli yksi hallituksen suurimmista virheistä tilanteessa, jossa uudisrakentaminen hiipuu ja varsinkin Itä- ja Kaakkois-Suomessa asunto-osakeyhtiöiden tarve korjauksiin on kasvava ja taloudelliset resurssit väheneviä. Tilannetta pahentavat entisestään hallituksen kotitalousvähennykseen tekemät leikkaukset.

Myös energia-avustusten loppuminen hallituksen leikkausten myötä, osuu samalle tontille. Energia-avustuksilla on parannettu rakennuskantaa ja tuotu työtä ympäri Suomen.

Rakennuksia ei voi katsoa pelkästään sijoituskohteina, vaan ne tulee nähdä koteina ja työpaikkoina. Terveet ja toimivat rakennukset parantavat elämänlaatua.

Korjausrakentaminen ja energia-avustukset vastaavat myös Suomen ilmastotavoitteisiin, kun rakennusten energiatehokkuutta saadaan parannettua.

Asuntopolitiikka

Asumisoikeusasuntojen rakentamisella täydennysrakennetaan matalan markkinahinnan lähiöihin asuntoja ilman riskiä alueiden eriytymisestä — näissä lähiöissä ei vanhan asuntokannan matalan hintatason vuoksi rakennusliikkeiden kuluttajamyyntiin tuleva omistusasuntotuotanto käynnisty.

Valiokunnan lausunto YmVL 11/2025 vp
Eriävä mielipide 2 / kesk

Asumisoikeusasuntojen rakentamisen lopettamisen viesti on, että alueiden eriytymiseen ei Suomessa suhtauduta vakavasti. Tällaista viestiä ei tule lähettää nopeasti kaupungistuvassa Suomessa.

Hallituksen tulee viestittää, että suomalaiset kaupungit pitävät ehdottomasti kiinni alueellisen eriytymisen torjunnasta.

Tuotannon jäädyttämisen sijaan ASO-tuotantoa voidaan ohjata nykyistä tarkemmin. Esimerkiksi ASO-järjestelmän parametreja voidaan muuttaa, asuntoja kohdentaa ja rahoitukselle asettaa reunaehdot, joilla valtion riskiä pienennetään lähiöitä uhraamatta.

Erytisyryhmien asuntotarjontaan hallituksen osoittama määräraha on liian pieni, jotta se riittäisi kaikille kohderyhmille.

Asumisneuvonta

Asumisneuvonnan tuen puolitus vähentää työntekijöitä kunnissa. Asumisneuvonta ei ehtinyt edes vakiintua, kun sitä jo kohdennetaan uudelleen.

Sosiaaliturvan leikkaukset lisäävät vuokranmaksuvaikeuksia ja häätoriskejä. Hallituksen toimet lisäävät asiantuntija-arvioiden mukaan köyhyyttä erityisesti lapsien osalta, mikä pahentaa tilannetta entisestään. Tämä on jo nyt ollut nähtävissä toimeentulotuen hakijoiden rajuna kasvuna. Hallituksen toimien vuoksi joudutaan siirtymään ehkäisevästä toiminnasta vahinkojen korjaamiseen. Tämä vie painopistettä etämmälle tukilain mukaisesta tarkoituksesta.

Luonnonvara-ala ilmastotoimet

Luontopohjaiset ekosysteemit ovat keskeisessä roolissa ilmastonmuutoksen torjunnassa. Näiden luontopohjaisten ekosysteemien ylläpidossa keskeisessä roolissa ovat luonnonvara-alan toimijat eli maa- ja metsätalouden harjoittajat ja alalla työskentelevät. Samalla on kyse maaperän terveyden ja kasvukunnon ylläpitämisestä, joilla on keskeinen merkitys ruokaturvan ja huoltovarmuuden ylläpitämisessä.

Hallituksen tekemät leikkaukset mm. kosteikkoviljelystä olivat ennenaikaisia ja ideologisia, mikä on hidastanut niiden toteuttamista. Nyt hallitus on onneksi hyväksymässä ne menetelmät osaksi maatalouden tehokkaita ilmastotoimia.

Liikenteen päästöt

Kotimaan liikenteen päästöjen vähentämisellä on keskeinen rooli taakanjakosektorin päästövähennysvelvoitteiden täyttämisessä, sillä noin kolmasosa taakanjakosektorin päästöistä tulee liikenteestä. Parhaillaan valmisteltavana olevassa energia- ja ilmastostrategiassa linjataan lähemmin hiilineutraaliuden ja puhtaan siirtymän edistämiseen liittyvistä toimista. Myös valmisteilla olevassa keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmassa on niin ikään tärkeää osoittaa riittävä toimenpidevalikoima muun muassa fossiilisista polttoaineista irtautumiseen ja kulutapa- ja käyttäytymismuutosten edistämiseen.

Valiokunnan lausunto YmVL 11/2025 vp
Eriävä mielipide 2 / kesk

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 23.5.2025

Vesa Kallio kesk
Hanna Kosonen kesk

Valiokunnan lausunto YmVL 11/2025 vp
Eriävä mielipide 3 / vihr

Eriävä mielipide 3

Perustelut

En voi yhtyä valiokunnan kantaan, sillä se ei riittävästi tunnista julkisen talouden suunnitelmasta annetun selonteon keskeisiä ja kriittisiä puutteita suhteessa ilmasto- ja luontotavoitteisiin, maankäyttösektorin hiilinielujen elvyttämiseen ja kohtuuhintaisen asumisen varmistamiseksi.

Riittämättömät ilmastotoimet

Julkisen talouden suunnitelman rahoitusesitykset ilmasto- ja ympäristötoimien tukemiseksi eivät ole läheskään riittäviä Suomen ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi. Itse asiassa hiilineutraaliutta edistävät määrärahat pienenevät kehyskaudella merkittävästi muilla sektoreilla kuin tutkimus- ja kehittämistoiminna. Samaan aikaan Suomen EU-tason ilmastovelvoitteiden ja Suomen kansallisen hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen edellyttää yhä enemmän toimia ja uusia panostuksia.

Suomen hiilinielujen tilanne on hälyttävä ja maankäyttösektori on saatava nopeasti käännettyä päästölähteestä takaisin nieluksi. Keskeisin tapa tehdä tämä on rajoittaa metsien hakkuita. Hallitus ei julkisen talouden suunnitelmassaan vielä esitä minkäänlaisia toimia tilanteen korjaamiseksi. Selkeä yksittäinen toimi hakkuumäärien laskemiseksi ja hiilinielun elvyttämiseksi olisi puun energiakäytön vähentäminen. Tässä keskeinen työkalu on puunpolton veroedun poistaminen. Julkisen talouden suunnitelmassa ei kuitenkaan ole valmiutta tämän tai muidenkaan ympäristölle haitallisten verotukien poistamiseen.

Samaan aikaan julkisen talouden suunnitelma sisältää toimia, jotka jopa heikentävät metsien hiilinielun tilannetta. Metsävähennyksen kasvattaminen on kannustin puuntuotannon ja hakkuiden kasvattamiseen ja siten askel väärään suuntaan. Samoin Metsähallituksen tuloutuksen kasvattaminen on väärä kehityssuunta — tuloutusta tulisi päinvastoin pienentää valtion metsiin kohdistuvan hakkuupaineen pienentämiseksi.

Metsien hiilinielun kohentamiseen kohdistetaan rahoitusta yhteensä 14,9 miljoonaa euroa vuosina 2026 ja 2027. Ilmastotoimien tukeminen on kannatettavaa, mutta ilmaston kannalta vaikuttavimpia maankäyttösektorin toimia ei mainita. Rahoituksen taso on lisäksi täysin riittämätön, kun otetaan huomioon erittäin tuntuva vaje, joka metsien hiilinieluun on syntynyt verrattuna Suomen hiilineutraalisuustavoitteeseen. Hallitus ei ole palauttamassa poistamia tukia turvepeltojen vetämiseen tai kosteikkoviljelyyn, vaikka esimerkiksi kosteikkoviljely on tutkitusti erittäin kustannustehokas ilmastotoimi.

Julkisen talouden suunnitelmassa ei myöskään millään tavalla ole tunnistettu tai varauduttu taloudellisten kustannusten uhkaan, joka seuraa siitä, että Suomi ei nykytoimin pysty täyttämään EU-velvoitteitaan ja saavuttamaan LULUCF-sektorille sovittuja nielutasoja. Jos lisätoimiin ei ryhdytä, joudumme kompensoimaan hiilinielun romahdusta muiden päästösektoreiden lisätoimilla, tai ostamalla "nieluyksiköitä" tai "päästöoikeuksia" muualta Euroopasta. Tämä voi tarkoittaa miljardiluokan laskua Suomelle.

Valiokunnan lausunto YmVL 11/2025 vp
Eriävä mielipide 3 / vihr

Kiristyvien ilmastotavoitteiden valossa tällainen muualta ostettuihin päästöoikeuksiin tai nielu-yksiköihin nojaava spekulatiivinen ilmastopolitiikka ei ole kestävä, eikä myöskään taloudellisesti järkevää. Järkevämpää olisi tehdä tarpeelliset toimet hiilinielujen vahvistamiseksi Suomessa, jolloin näihin liittyvät rahat, työ ja toimeliaisuus jäävät kotimaahan. Olisi myös monin verroin järkevämpää maksaa suomalaisille maan- ja metsänomistajille hiilen sitomisesta kuin kompensoida päästövaikutusta muualla Euroopassa toteutettavilla kalliilla toimilla, puhumattakaan mahdollisista sakkomaksuista EU:lle.

Julkisen talouden suunnitelmassa on kohdistettu 8 miljoonaa euroa hiilinielujen laskennan kehittämiseen. Raha on merkittävä suhteessa hiilinielun vahvistamiseen kohdistettavaan rahoitukseen. Pidän sinänsä tärkeänä laskentamenetelmien kehittämistä, mutta haluan korostaa, että ensisijaista olisi kohdentaa rahoitusta hiilinielua vahvistaviin toimiin. Hiilinielulaskennan kehittäminen ei myöskään saa olla peruste vitkutella maankäyttösektorin ilmastotoimien tekemisessä.

Luontotoimet jäävät vajaaksi ja haittojen verotusta tulisi kiristää

Lisäpanostukset METSO- ja Helmi-ohjelmiin ovat tervetulleita mutta täysin riittämättömiä. Luonnon tilan kohentaminen ja luontokadon pysäyttäminen edellyttävät monikymmenkertaisia lisäpanostuksia verrattuna julkisen talouden suunnitelmassa lisättävään 1,75 miljoonaan.

Vesiensuojelun osalta suunnitelma sisältää kannatettavia panostuksia Itämeren ja etenkin Saaristomerren tilan parantamiseen. Kokonaisuutena tason tulisi kuitenkin olla myös vesiensuojelun osalta korkeampi. Erityisen valitettavaa on, että fosforiasetuksen karjalantapoikkeuksen jatkaminen heikentää vesiensuojelun tilannetta, jolloin kokonaistasolla vähintäänkin osa panostuksista tulee mitätöityä.

Perinnebiotooppien määrä on kääntynyt laskuun, vaikka tavoitteena on niiden merkittävä lisääminen. Tähän on syynä maatalouden ympäristötukien tulkintamuutokset, jotka ovat tehneet laiduntamisen luonnonlaitumilla monille tuottajille kannattamattomaksi. Alueet vaativat jatkuvaa hoitoa, jotta monimuotoisuus säilyy ja seurauksena luonnon merkittävä köyhtyminen laidunnuksen loputtua. Kehysriihessä etsitään ratkaisua asian osalta Metsähallituksen luontokohteille, mutta se on aivan riittämätöntä kokonaisuutta ajatellen. Tarvitaan tukipolitiikan muutosta siten, että tuki luonnonlaitumille on riittävän korkea ja se huomioi laidunten mosaiikkimaisuuden, joka nimellisesti on alueiden lajirikkauden edellytys.

Ympäristönsuojelu on myös korostuneen kansainvälinen kysymys. Suomen kansainväliseen yhteistyöhön, esimerkiksi kehitysyhteistyöhön, on kohdistunut merkittäviä leikkauksia. Julkisen talouden suunnitelma sisältää näitä leikkauksia vielä lisää. Vähennyksestä huolimatta Suomen tulisi huolehtia siitä, että Suomen kansainvälinen ja ilmasto- ja luontorahoitus ei pienene.

Julkisen talouden merkittävänä heikkoutena on pidettävä myös ympäristölle haitallisten tukien hyvin vaillinaista karsimista. Ympäristökriisien aikakaudella aktiivisesti haitallisiin kohteisiin käytettävä valtion rahoitus täytyy saada karsittua tehokkaammin. Esimerkiksi puunpolton verotomuus on asia, jota tulisi ensi tilassa karsia sekä hiilinielujen että luonnon monimuotoisuuden tilan kohentamiseksi.

Valiokunnan lausunto YmVL 11/2025 vp
Eriävä mielipide 3 / vihr

Kaivosverotuksen korotus on kannatettava ja oikeansuuntainen päätös. Kaivosveron tasoa olisi kuitenkin ollut varaa korottaa vielä enemmän. Lisäksi veron kohdentaminen voimakkaammin louhintamääriin auttaisi vähentämään ympäristöhaittoja.

Turpeen määrittelyä kansallisesti strategisesti tärkeäksi raaka-aineeksi on pidettävä virheenä, sillä turvetuotannolla on haitallisia ympäristövaikutuksia ja päästökaupan vuoksi turpeen energiakäyttö on muuttunut kannattamattomaksi, jolloin sitä ei tulisi verovaroin pyrkiä elvyttämään.

Metsähallituksen luontopalveluihin kohdistuvat leikkaukset vaarantavat paitsi esimerkiksi retkeilyn palveluiden tason myös Helmi-ohjelman toimeenpanoa. Siksi julkisen talouden suunnitelmassa tulisi nykyistä enemmän panostaa luontopalveluiden rahoitukseen.

Asuntotuotanto vähenee ja asunnottomuus kasvaa

Asumisen osalta julkisen talouden suunnitelmassa kaivattaisiin kipeästi lisää toimia asuntorakentamisen ja kohtuuhintaisen asumisen lisäämiseksi. Asuntotuotanto on asettunut aiempia vuosia merkittävästi alemmalle tasolle, noin 17 000—18 000 asuntoa vuodessa. Asuntorakentamisen taso säilyy ennakoidusti matalana myös vuosien 2025 ja 2026 osalta. Vaikka asuntojen rakentamisen vuosittainen taso kasvaisi maltillisesti, silti ollaan myös tulevien vuosien osalta jäljessä asuntojen tarpeen tasosta, joka on noin 31 000—35 000 vuodessa.

Hallituksen jo aiemmin tekemät leikkaukset ovat vaikeuttaneet merkittävästi kohtuuhintaisen asumisen lisäämistä ja myös ylläpitoa. Kuntien vuokrataloyhtiöiden vaikeudet ovat leikkausten myötä lisääntyneet. Asuntotuotannon korkotukilainojen myöntövaltuus on riittämätön ja aiheuttaa uusien, kohtuuhintaisten asuntojen rakentamisen vajeita. Kohtuuhintaisen ja korkotuetun asuinrakentamisen lisääminen olisi myös yksi keskeinen keino elvyttää asuntorakentamista, joka on jäljessä vuosittaisesta tarpeesta.

Myös erityisryhmien investointiavustusvaltuuden merkittävä lasku 43 miljoonasta 15 miljoonaan on askel jälleen väärään suuntaan. Hallituskauden alusta investointiavustusta on laskettu yhteensä 85 miljoonalla eurolla. Päätösten myötä erityisryhmien asuntojen rakentaminen on vähentynyt ja vaarassa lakata kokonaan, mikä osaltaan vaikeuttaa asuntorakentamisen vajetta, sillä valtion tukemasta asuntorakentamisesta kolmasosa on ollut erityisryhmien asuntorakentamista.

Julkisen talouden suunnitelma ei esitä lisää rahoitusta asumisneuvontaan, josta on hallitusohjelman mukaisesti leikattu kuluvalle vaalikaudella 50 prosenttia. Tämä on erittäin vahingollinen päätös, etenkin yhdistettynä samaan aikaan toteutettuihin sosiaaliturvan merkittäviin leikkauksiin. Asumisneuvonnan palveluiden tarve on kasvanut tuntuvasti, mikä on johtanut siihen, että kaikkia apua tarvitsevia ei enää kyetä auttamaan. Tämä johtaa ongelmien kärjistymiseen ja syvenemiseen, mikä tulee pidemmällä aikavälillä kalliiksi myös valtiontaloudelle. Asumisneuvontaan kohdistetut rahat ovat valtiontalouden kokonaisuudessa hyvin pieniä rahoja ja rahoituksen kasvattamisella saataisiin merkittävää vaikuttavuutta kustannustehokkaasti.

Hallituksen toimet ja julkisen talouden suunnitelma ovat ristiriidassa pitkäaikaisasunnottomuuden poistamisen ohjelman kanssa. Julkisen talouden suunnitelma heikentää tilannetta ja lisää asunnottomuuden riskiä.

Valiokunnan lausunto YmVL 11/2025 vp
Eriävä mielipide 3 / vihr

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 23.5.2025

Krista Mikkonen vihr